

KANDIDAT

639

PRØVE

JUS1002 1 Arve- og familierett

Emnekode	JUS1002
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	12.11.2021 08:00
Sluttid	12.11.2021 14:00
Sensurfrist	03.12.2021 22:59
PDF opprettet	12.11.2021 16:29

Eksamen høst 2021

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
i	Informasjon	Informasjon eller ressurser
1	Eksamensoppgave	Langsvar

1 Eksamensoppgave

Alle spørsmål (nr.1-6) skal besvares.

Alle spørsmålene skal besvares i feltet under.

Skriv ditt svar her

1. Marte hadde uten Peders samtykke tatt opp et lån med pant i leiligheten, som var deres felles bolig. Peder krever pantsettelsen til fordel for Lillevikbanken omstøtt. Lillevikbanken motsetter seg kravet.

Rettslig utgangspunkt er ekteskapsloven av 1991. Reglene om omstøtelse av ulovlige disposisjoner går frem av § 35 første ledd. Etter denne bestemmelsen kan en ektefelle kreve en avtale omstøtt ved dom, dersom den andre ektefellen har "handlet i strid med § 32 eller § 33".

Et første spørsmål blir derfor om Martes pantsettelse av leiligheten skjedde i strid med en av disse bestemmelsene.

Inngåelse av ekteskap medfører som hovedregel ingen begrensninger i en ektefelles rett til å råde over det han eller hun eide når ekteskapet ble inngått, jf. el. § 31 første ledd. Marte eide leiligheten fra før hun giftet seg med Peder. Eventuelle begrensninger i Martes rådighet over leiligheten må derfor følge av et særskilt rettslig grunnlag.

Et slikt grunnlag oppstilles i el. § 32 og § 33. Jeg nevner for ordens skyld at § 33 ikke kommer til anvendelse for tvisten, da denne bestemmelsen regulerer en ektefelles råderett over felles bolig. Lovregelen som står sentralt for å løse delspørsmålet finner vi i § 32 første ledd. Bestemmelsen slår fast at en ektefelle uten "skriftlig samtykke fra den andre ektefellen" ikke kan overdra, pantsette, forpakte bort, eller inngå eller si opp en leie- eller framleieavtale for en eiendom som brukes som "felles bolig". Denne lovregelen representerer et nokså kraftig inngrep i den annens ektefelles rådighet, men er et uttrykk for at lovgiver har valgt å legge sterk vekt på den enkeltes rett til et hjem. Uten et slikt vern ville den enkelte ektefelle, for eksempel etter et brudd, risikere å bli bostedsløs over natten.

Leiligheten Marte pantsatte tjente til parets felles bolig. Dersom Marte forgjeves hadde forsøkt å skaffe samtykke fra Peder til pantsettelsen, kunne hun etter el. § 32 annet ledd, i teorien, ha krevd at tingretten avgjorde spørsmålet om disposisjonen skal tillatelse. Marte valgte imidlertid en annen løsning. Da hun signerte pantdokumentet med Lillevik bank, skrev hun under både for seg selv, og med falsk underskrift fra Peder som ektefelle. Det må på denne bakgrunn legges til grunn at vilkåret om skriftlig samtykke fra den andre ektefellen ikke var innfridd da Marte pantsatte deres felles hjem. Dette innebærer at Marte handlet i strid med forbudet mot å pantsette ektefellenes felles bolig da hun pantsatte leiligheten, jf. el. § 35 første ledd. Dette vilkåret er derfor innfridd.

For at en ektefelle skal kunne kreve omstøtelse er det imidlertid ikke nok at disposisjonen skjedde i strid med loven. El. § 35 annet ledd krever at ektefellen reiser søksmål innen seks måneder etter at ektefellen fikk kunnskap om avtale, og senest innen ett år etter tinglysingen dersom avtalen gjelder fast eiendom. Peder anfører at han først fikk kjennskap til den ulovlige disposisjonen i forbindelse med separasjonen, og fremsatte deretter søksmål om omstøtelse. Dette vilkåret er dermed innfridd.

Peders søksmål ble imidlertid fremmet etter fristen på ett år etter at pantsettelsen av leiligheten ble tinglyst. Han hevder at fristen ikke kan gjelde fordi underskriften var falsk. Etter en naturlig språklig forståelse må lovregelen om at søksmål må fremmes "senest innen ett år" tyde på en preceptorisk og absolutt skranke. Bestemmelsen må også tolkes i lys av formålet med tinglysing, som er å gi kreditorene rettsvern for sitt krav. En tolkning som åpner for at ektefeller får fremme krav etter den absolutte fristen ville motvirke kreditorens rettsvern. En slik tolkning vil dessuten åpne for krevende bevisspørsmål og også virke prosessdrivende. Tinglysingen skjedde offentlig og det må til en viss grad kunne forventes at Peder oppdaget pantsettelsen av boligen han bodde i, gjennom at dette ble tinglyst offentlig. Det må derfor legges avgjørende

vekt på lovens ordlyd.

Konklusjon: Pantsettelsen til fordel for Lillevikbanken kan ikke omstøtes.

2. Peder krever likedeling av hytta Fjordgløtt. Han hevder særeieklausulen må anses ugyldig fordi hun ikke fortalte ham om den.

Inngåelse av ekteskap medfører som hovedregel ingen begrensninger i en ektefelles rett til å råde over verken det han eller hun eide når ekteskapet ble inngått, eller det denne "senere erverver", jf. el. § 31 første ledd. Eiendeler som er ektefellers felleseie kan kreves likedelt, jf. el. § 58 første ledd, første punktum. Dette er bakgrunnen for Peders krav.

Marte ervervet hytta etter hun giftet seg med Peder. Dette trekker isolert i retning av at Peder kan kreve verdien av hytta likedelt. Dette resultat forutsetter imidlertid at hytta ikke skal anses som Martes særeie. Lovens utgangspunkt er at særeie kan avtales i ektepakts form, jf. § 42 første ledd. En slik avtale forutsetter nødvendigvis begge parters kunnskap og vedkjennelse.

Etter el. § 48 første ledd kan imidlertid en giver bestemme en ordning som nevnt i §§ 42 til 44 som vilkår for gaven, jf. første punktum. Et særeiepåbud må ifølge forarbeidene utstedes i forbindelse med at gaven gis. Martes foreldre stilte et slikt krav i forbindelse med gaven.

Etter bestemmelsens tredje punktum kan ikke vilkåret for gaven, i dette tilfellet særeiepåbudet, endres av mottakeren hvis dette ikke er "særskilt hjemlet eller klart forutsatt av giveren eller arvelateren". Det foreligger ingen holdepunkter for at avtalen mellom Marte og hennes foreldre gir slik hjemmel. Marte signerte avtalen, og det må da forutsettes at hun aksepterte vilkåret.

Peder hevder avtalen må kjennes ugyldig da han ikke fikk kunnskap om avtalen. Det kan høres ut som at Peder her har hørt om arveloven § 10, der en ektefelle bare kan begrense den annens arv etter lovens § 8 og § 9, hvis han eller hun har fått kunnskap om dette før arvelaters død. Et tilsvarende krav om kunnskap stilles ikke etter ekteskapslovens regler om særeiepåbud ved gaver, jf. el. § 42. Peder første krav om at særeieklausulen er ugyldig kan derfor ikke føre frem.

Spørsmålet blir deretter om det forhold at Marte betalte delvis vederlag til sin søster for hytta innebærer at særeieklausulen må anses ugyldig, slik Peder anfører.

Lovens utgangspunkt er at en giver kan stille som vilkår at gaven skal være den ene ektefelles særeie. Bestemmelsen er ment for tilfeller der for eksempel en forelder ønsker at en eiendom eller gjenstand samt verdien av denne ikke skal forsvinne ut av familien ved skilsmisse.

Hva som ligger i lovens begrep "gave" må imidlertid tolkes konkret. En naturlig språklig forståelse tilsier at det siktes til en formuesoverføring med den hensikt å berike mottakeren. Jo større element av vederlag, jo mindre vil man kunne snakke om en konkret formuesoverføring.

Uten noen ytre skranker kan f.eks. en fort se for seg at adgangen til å gi gaver kan misbrukes til å holde midler utenfor likedeling, i strid med loven eller avtaler mellom ektefellene. Dersom en ektefelle med felleseieordning betaler 100.000 kroner for en bolig som egentlig er verdt 5 millioner, og gyldig definere dette som en gave, vil begrepet uthules og gi løsninger som klart ikke samsvarer med lovens intensjon.

Det følger av rettspraksis at delvis vederlag ved en gavetransaksjon, ikke i seg selv kan utelukke at det treffes bestemmelse om særeie. Se blant annet Rt. 1990 s. 432. Der ble det

lagt til grunn at verken lovteksten eller forarbeidene gir grunnlag for å begrense adgangen til å stille vilkår om særøie. I den aktuelle saken mottok den ene ektefellen en leilighet verdt 250.000 kroner som sitt særøie, mot å yte et vederlag på 140.000 kroner. Vederlaget utgjorde følgelig noe over halvparten.

Det følger også av Rt. 1986 s. 164 at lovens begrep "gave" ikke bare omfatter såkalt "rene gaver" uten vederlag, men også disposisjoner som har et gavepreg. Det stilles som vilkår at gaven "i det vesentlige" har et slikt preg. Spørsmålet om særøiebestemmelsen bare kan gjelde for gavedelen av transaksjonen, og ikke for vederlagsdelen ble her satt på spissen. For å avklare spørsmålet om gavedelen utgjør den vesentligste del, fant dommeren i denne saken det naturlig å "ta utgangspunkt i en helhetsvurdering av de forskjellige konkrete forhold som inngår i transaksjonen". I den aktuelle saken utgjorde vederlaget om lag en tredjedel av gavens verdi. Retten fant at særøiepåbudet var rettsgyldig fastsatt. Det kan sluttet av dommen at der gaveelementet utgjør mer enn to tredjedeler av transaksjonen, vil hele overføringen ansees som mottakerens særøie.

Spørsmålet blir deretter om hele eller deler av Fjordgløtt skal anses Martes særøie. Marte måtte betale 500.000 kroner i vederlag til sin søster for å motta hytta i gaven fra sin foreldre. Hytta var verdt 1 million kroner. Gavelementet i saken utgjør dermed 50 prosent. Dette overstiger dermed hva som i rettspraksis er åpnet for at kan ytes av mottaker, før gaven mister sitt preg av gave. Det kan videre stilles spørsmål ved om gavedelen "i det vesentlige" har et preg av å være en gave. Dette trekker i retning av at særøiepåbudet ikke lenger kan ansees som en gave.

I motsatt retning trekker givers ønske. Det må ha vært klart at Martes foreldre ønsket å berike begge sine døtre gjennom overføringen, Martes søster gjennom overføringen av 500.000 kroner, og Marte gjennom verdien av halve hytta til samme verdi. Marte har som utgangspunkt ikke anledning til å endre på særøiepåbudet, jf. el. § 48 tredje punktum. Dette trekker i retning av at særøiepåbudet må anses gyldig.

Ifølge rettspraksis skal spørsmålet om det foreligger et gyldig særøiepåbud avgjøres etter en helhetsvurdering av de forskjellige konkrete forhold som inngår i transaksjonen. Størrelsen på vederlaget i Rt. 1990 s. 432 gjaldt underpris, men resultatet ble likevel at gavedelen av transaksjonen utgjorde om lag halvparten. Særøiets størrelse ble fastsatt forholdsmessig, slik at kun den vederlagsfrie del av transaksjonen ble særøie, mens den øvrige delen ble felleseie. Jeg velger å legge avgjørende vekt på dette, og finner at 50 prosent av hytta er Martes særøie.

Konklusjon: Fjordgløtt er delvis Martes særøie.

3. Spørsmålet er om Marte kan kreve hele eller deler av hyttas verdi skjevdelt, forutsatt at Fjordgløtt ikke er særøie.

Det rettslige utgangspunkt er at ektefellenes samlede formuer skal deles likt, jf. el. § 58. Ekteskapsloven gir imidlertid på visse vilkår anledning til å holde midler utenfor deling.

Etter § 59 kan verdien av formue som "klart kan føres tilbake til" skjevdeles. Ett av vilkårene som stilles er at en av ektefellene krever dette. Det gjør Marte, og spørsmålet er derfor om bestemmelsens øvrige vilkår er innfridd. De videre vilkårene for å kunne kreve skjevdeling er at ektefellen som krever skjevdeling hadde slike midler som kan føres tilbake til tidspunktet for da ekteskapet ble inngått, eller til arv eller gave som senere er ervervet, jf. bestemmelsens første ledd.

Samlet sett innebærer el. § 58 og § 59 at det er de verdier ektefellene har ervervet under ekteskapet som er gjenstand for likdeling, med mindre midlene er ervervet ved arv eller gave.

Begrunnelsen for lovens utgangspunkt om likedeling og skjevdeling følger av lovens forarbeider.

Det vises her til at begge ektefeller forutsettes å ha gjort sin innsats for fellesskapet, og at det av den grunn er rimelig at de deler midlene de har opparbeidet sammen likt ved ekteskapets opphør, jf. (NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II side 79). Her utdypes også den nærmere begrunnelsen for skjevdelsregelen:

"Denne begrunnelsen strekker imidlertid ikke til når det gjelder formue en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått, eller senere har ervervet ved arv eller gave. Slike midler er ikke resultat av ektefellenes felles innsats under ekteskapet".

Dette innebærer at skjevdelskravet er et nettokrav. Dette innebærer at en ektefelle ikke vil kunne skjevdele verdier av eiendeler som var belånt da ervervet skjedde. Slike midler vil ikke kunne føres tilbake til verdier som er ervervet utenom fellesskapet ektefellene imellom, men er i stedet knyttet til gjeld som skal gå til likedeling.

Det fremgår videre at det er den ektefellen som krever skjevdeling, som har bevisbyrden. Dersom det knytter seg tvil til om midler stammer fra formue som "klart kan føres tilbake til" midler som ikke er opparbeidet av ektefellene i fellesskap, skal man falle tilbake på lovens utgangspunkt om likedeling.

Det forutsettes i det videre at hytta ikke var Martes særeie. Hun fikk hytta i gave mens hun var gift med Peder. Dette trekker isolert i retning av at verdien av hytta må likedeles mellom ektefellene. Skjevdelskravet er imidlertid et nettokrav. Dette innebærer at det kun er de midler som kan føres tilbake til den gave Marte fikk av sine foreldre som kan skjevdeles. Dette var 500.000 kroner. Da samlivet tok slutt, hadde hyttas verdi steget til 2 millioner kroner. Peder motsetter seg ikke skjevdeling, men hevder at bare en "ganske liten andel av hyttas nåverdi" som skal skjevdeles.

Det er lagt til grunn i rettspraksis at også avkastning på skjevdelsmidler kan skjevdeles, se HR-2015-1247-A – Rt-2015-710. I slike tilfeller skjevdeles den forholdsmessige andel av eiendommens verdi på skjæringstidspunktet, som "tilsvarer den andelen av eiendommens verdi som ikke var lånefinansiert", jf. HR-2002-1008 – Rt-2002-1596 (355-2002).

Marte vil for en slik løsning ha krav på 50 prosent av hyttas nåverdi. Denne løsningen forutsetter imidlertid at verdistigningen på hytta skyldes prisstigning i markedet. Det er imidlertid ikke holdepunkter for å fastslå at hyttemarkedet i området Fjordgløtt lå gir grunnlag for å konkludere slik. Tvert i mot var verdien ved samlivsbruddet i 2021 2 millioner kroner, den samme som da hytta ble taksert i 2015.

Taksten ble foretatt etter en omfattende rehabilitering av hytta. Som blant annet besto i å anskaffe bytte av tak og nytt gulv, tilkøpling til kommunalt vannett og et "nytt lekkert bad". Slike utbedringer er kostbare, og det er opplyst at rehabiliteringen kostet 1 millioner kroner, som Peder betalte. Han så på dette som en god investering. Det må etter dette legges til grunn at verdistigningen ikke skyldes prisstigninger i markedet, men de påkostninger Peder finansierte under ekteskapet. Det innebærer samtidig at denne verdistigningen ikke kan føres tilbake til midler Marte fikk fra sine foreldre, jf. § 59.

Det ble i HR-2014-2456-A – Rt-2014-1248 lagt til grunn at et gavesalg av en eiendom hvor mottakeren har betalt halvparten av eiendommens markedsverdi, ikke ga rett til å holde utenfor delingen mer enn halvparten av eiendommens verdi.

Dette trekker i retning av at Marte ikke kan høres med at hun kan skjevdele hele verdien av hytta. Og det kun er 500.000 kroner som kan klart kan føres tilbake til verdien hun fikk i gave

av sine foreldre.

Etter ekteskapsloven § 59 annet og tredje kan imidlertid retten til skjevdeling helt eller delvis falle bort. Vilkåret etter annet ledd er at skjevdeling vil føre til et "åpenbart urimelig resultat". Vilkåret etter tredje gjelder i tilfeller der "sterke grunner taler for" at en ektefelle helt eller delvis kan holde verdier helt eller delvis utenfor deling.

På den ene side kan retten til å skjevdele helt eller delvis falle bort dersom den ville føre til et åpenbart urimelig resultat. På den annen side kan en ektefelle etter tredje ledd – dersom sterke grunner taler for det – gis rett til å holde hele eller deler av verdien av felleseie ervervet under ekteskapet utenfor delingen.

Etter lovens ordlyd skal det mye til for at unntak fra skjevdelingsrett skal kunne kreves fordi dette er "åpenbart" urimelig. Det fremgår også av forarbeidene til bestemmelsen at dette er en snever unntaksregel, jf. Rt-1999-177. Det følger av rettspraksis at det ved vurderingen skal legges særlig vekt på ekteskapets varighet og ektefellenes innsats for familien, jf. HR-2014-2456-A – Rt-2014-1248. Den saken gjaldt imidlertid spørsmålet om skjevdeling av ektefellenes bolig, som står i en særstilling.

Det fremgår av ordlyden i el. § 59 tredje ledd at også vilkåret om "sterke grunner" også er en svært snever unntaksregel. Ordet "sterke" signaliserer at vilkåret skal praktiseres enda strengere enn vilkåret i annet ledd.

Twisten står om skjevdeling av hytta Fjordgløtt, som har vært benyttet av familien i fellesskap. Familien har barn, men dette kan i denne sammenheng ikke tillegges særlig vekt i Martes favør. Ved å falle ned på utgangspunktet etter skjevdelingsregelen, sitter hun igjen med 500.000 kroner til skjevdeling, mens 1.500.000 går til likedeling. En slik løsning er ikke "åpenbart urimelig" for Marte.

Konklusjon: Marte kan kun kreve deler av hyttas verdi skjevdelte, totalt kr. 500.000.

4. Marte ervervet hytta i 2011 med særeiepåbud fra sine foreldre. Hun fikk grunnbokshjemmel til hytta i den forbindelse. Hun var dermed formelt sett å anse som eiendommens eier og hadde rådighet til denne.

Rettslig grunnlag for å etablere medeierskap følger av rettspraksis. Etter el. § 31 tredje ledd skal det ved vurderingen av hvem som har ervervet eiendeler som har tjent til ektefellenes "felles personlige bruk", er det relevant å se hen til en ektefelles arbeid i hjemmet. Bestemmelsen er en kodifisering av de såkalte husmordommene, se bl.a. Rt. 1975-220 og Rt.1978-1352. Dommene stadfestet at en ektefelles arbeid i hjemmet som muliggjør ervervsbidrag kan gi rett til medeiendomsrett. Arbeid i hjemmet er imidlertid ikke det eneste rettsgrunnlag for stiftelse av eiendomsrett.

Det følger av rettspraksis at stiftning av medeiendomsrett kan skje på tre grunnlag. Det kan skje etter avtale mellom partene, det kan ha vært forutsatt av en arvelater eller giver, eller det kan følge av såkalte ervervsbidrag fra partene.

Rettspraksis på området er imidlertid hovedsakelig knyttet til anskaffelse av felles bolig, og ikke en fritidseiendom slik som i denne tvisten. Lovens ordlyd i el. § 31 tredje ledd benytter "felles bolig" som et eksempel. Spørsmålet blir om en fritidseiendom faller inn under begrepet, eller om dette faller utenfor.

Det er i Rt-1980-1403 lagt til grunn at etablering av sameie i særeieforhold innebærer en deling av verdier som ellers ikke skal deles. Det legges derfor til grunn at det må vises større

varsomhet med å fastslå sameie i slike tilfeller forhold. Også denne dommen gjelder anskaffelse av felles bolig, som retten pekte på står "i en særstilling når omstendighetene i forbindelse med ervervet skal vurderes". Dette trekker isolert i retning av at en fritidseiendom ikke står i en slik særstilling i forbindelse med vurdering av hvem som har ervervet eiendommen.

Peder hadde ingen særskilt avtale om hvem som skulle eie hytta. Hytta ble ikke gitt ham i gave fra arvelater eller giver. Spørsmålet blir derfor om Peder har ytt bidrag i en slik grad til ervervet av hytta, at han må anses medeier.

Det er i rettspraksis lagt til grunn at to vilkår må være innfridd for at ervervsbidrag kan stifte slikt medeierskap. Ervervet må ha karakter av å være et felles prosjekt mellom partene, og begge parter må ha ytt bidrag til anskaffelsen.

Det er i rettspraksis lagt til grunn at det ved vurdering av eierforhold er de reelle, og ikke de formelle forhold som er avgjørende, jf. Rt-1990-240 (58-90). Det går frem av dommen at det ved fastlegging av det reelle eierforhold må legges vekt på i hvilken grad ektefellene har bidratt til ervervet av eiendommen.

Ved ervervsbidrag vil det være relevant med både direkte og indirekte bidrag. Dersom det er etablert gjeldsansvar innad vil dette også kunne etablere medeierskap. Stilltiende og forutsetningsvise avtaler mellom partene vil da kunne vektlegges.

Som nevnt innledningsvis var det Marte som opprinnelig ervervet hytten. midlertid er det klart at kun halvparten av eiendommen var finansiert gjennom midler som var Martes særeie. Dette skjedde ved at hun fikk halvparten av hyttas verdi i gave fra sine foreldre.

Den andre halvparten var finansiert gjennom et lån som var tatt opp under ekteskapet, og som Marte fortalte Peder om. Hun sa imidlertid at lånet skjedde med pant i hytta, og ikke i deres felles leilighet. Det kan derfor hevdes tvilsomt om Peder, etter gjeldsansvaret mellom dem, kan holdes ansvarlig for lånet. Dette trekker i retning av at Peder bidro med denne halvparten av lånet.

På den annen side hadde Marte en godt betalt jobb som blogger ved begynnelsen av ekteskapet. Det må derfor kunne forutsettes at det var hun betjente lånet selv de første årene. Dette må imidlertid da ha skjedd med felleseiemidler. Dette trekker i retning av at Peder kan godskrives den lånefinansierte delen av boligen.

Marte hadde ikke råd til å utbedre vannlekkasjen på hytta i 2015, men lot Peder finansiere dette. De siste årene gikk Marte mye alene hjemme mens barna var i barnehagen. Hun hadde rusproblemer. Det må legges til grunn at hun ikke skaffet inntekt i disse årene, og at lånebidragene til hytta ble betalt av Peder. Det var også han som sto for utbedringene kostet til sammen 1 millioner kroner. Utbedringene hadde endret hyttas karakter "totalt". Han uttalte at han så på dette som "en investering". Det fremgår ikke at Marte hadde noen innvendinger til dette.

Etter rettspraksis skal fastlegging av eierforhold skje etter en bred, sammensatt og skjønnsmessig vurdering.

Selv om hytten opprinnelig ble ervervet av Marte, skjedde det en utvikling der hytten etter hvert ble partenes felles prosjekt. Peder la ned en betydelig innsats i hytta, og sørget for oppussing. Ved å la Peder finansiere rehabiliteringen aksepterte Marte stilltiende at Peder bidro til å øke hyttas verdi. Han så på dette som "en investering". Dette trekker i retning av et fellesskapsprosjekt mellom partene. Peder innrettet seg også slik, all den tid han var ukjent med særeieklausulen mellom Marte og hennes foreldre.

Jeg legger avgjørende vekt på hvordan ektefellene innrettet seg under samlivet, der gjelden på den lånefinansierte delen av hytta ble finansiert med midler som forutsetningsvis var felleseiemidler og der Peder bidro med betydelige arbeidsinnsats og egensparte midler.

Konklusjon: Peder er sameier i Fjordgløtt.

5. Peder og Marte har felleseie. Ekteskapslovens utgangspunkt er at ektefellenes samlede formuer skal deles likt, jf. el. § 58 første ledd. Hytta ble ervervet under ekteskapet. Peder kan derfor som et utgangspunkt ikke holde verdien av en eventuell eierandel utenfor delingen av felleseiet.

Et annet spørsmålet er om Peder kan holde verdien av summen han brukte på hytta, utenfor delingen av felleseiet. Dette er et spørsmål om Peder har krav på vederlag.

Bestemmelsene om dette finner vi i el. § 63 og el. § 73. I overskriften til § 63 ser vi at vederlagskrav beskrives som et "særlig avvik fra likedelingsregelen". Bestemmelsen gjelder imidlertid tilfeller av at en ektefelle har brukt felleseiemidler til å øke sitt eget særeie, hvilket ikke er tilfelle for Peders del.

Det er el. § 73 som utgjør rettslig grunnlag for å løse problemstillingen.

Etter bestemmelsen vil en ektefelle kunne kreve vederlag dersom han eller hun "i vesentlig grad" har "medvirket til å øke midler som er den andres særeie". Det er videre et vilkår at bidraget har skjedd gjennom bidrag til familiens underhold, ved arbeid eller annen måte.

Deler av hytta er Martes særeie. Det er på det rene at Peder har brukt 1 millioner kroner for å øke verdien på hytta som var delvis i Martes særeie.

Det er på det rene at Peders bidrag til rehabiliteringen alene har medført en dobling av hyttas verdi. Dette må utvilsomt kunne karakteriseres som en økning av Martes særeiemidler "i vesentlig grad". Peders innsats har både bestått i et direkte bidrag på 1 millioner kroner til rehabiliteringen. Han har også over en lengre periode båret kostnadene for familiens underhold, og måtte også ta ansvaret for barna i en periode der Marte ruset seg. Vilkårene for vederlag er derfor klart innfridd.

Lovregelens vilkåret "kan" gir anvisning på at retten, dersom vilkårene for vederlag er til stede, fastsetter vederlagets størrelse skjønnsmessig.

Dette følger også av rettspraksis, se HR-2003-553-A – Rt-2003-1127.

I den aktuelle dommen var faktum slik at boligen delvis var anskaffet ved særeiemidler og delvis ved lån som begge var ansvarlige for. Den ene ektefellen hadde stått for betydelige oppussingsarbeider og betjente alene lånet. I den saken var det enighet om at vederlag skulle ytes. Det er det ikke i denne saken, all den tid Marte protesterer på at Peder kan holde pengene han skjøt inn i hytta utenfor delingen. Størrelsen på vederlaget må derfor fastsettes skjønnsmessig av retten.

I den nevnte dommen fra 2003 tok dommeren utgangspunkt i de midler ektefellen hadde belastet sin rådighetsdel av felleseiet og tilført den annens, og de verdier i boligen som kunne tilbakeføres til disse ytelsene.

Det er på det rene at hele verdistigningen på hytta kan tilbakeføres til de midler Peder benyttet til rehabilitering. Han vil derfor kunne kreve vederlag verdien av rehabiliteringen, pålydende 1 million kroner.

Konklusjon: Peder kan ikke holde verdien av en eventuell eierandel utenfor delingen av felleseiet. eller den summen han brukte på hytta, utenfor delingen av felleseiet?

6. På skiftet sto Martes lån på leiligheten til rest med 500.000 kroner. Leiligheten var verdt 3 millioner kroner.

Lånet på 500.000 kroner hun hadde tatt opp for å betale søsteren i forbindelse med gaven hun fikk fra sine foreldre, står ubetalt. Det er tvist mellom Marte og Peder om hvordan gjelden knyttet til lånet skal behandles i skifteoppjøret.

Reglene om gjeldsavleggelse bygger på to grunnleggende prinsipper. Finansieringsprinsippet slår fast at ikke en krone går til likedeling før all gjeld er dekket opp. Dekningsprinsippet slår fast at gjeld må dekkes i de midler som er brukt til å finansiere eiendelen.

Spørsmålet om gjeldsfradrag på skiftet reguleres av ekteskapsloven § 58. Bestemmelsens annet ledd beskriver gjeldsavleggelse for en ektefelle som bare har formue som har felleseie og som ikke holder midler utenfor deling. Mens tredje ledd gjelder ektefelle som har særeie eller som holder midler utenfor deling.

Det fremgår både av lovens ordlyd og juridisk teori at bestemmelsene er gjensidig utelukkende. Det betyr at enten annet ledd eller tredje ledd kommer til anvendelse.

Marte har særeie og skjevdelingsmidler. Gjeldsavleggelsen for Martes del skal derfor skje etter tredje ledd. Marte krever at lånet skal gå til fradrag i likedelingsmidlene. Dette er dermed i praksis et krav om å få fullt fradrag etter bestemmelsens bokstav a). Bestemmelsens vilkår er imidlertid at ektefellen må ha pådratt seg gjelden ved erverv av eiendeler som er felleseie. Leiligheten var imidlertid Martes før ekteskapet, og skal kan derfor kreves skjevdelt etter el. § 59.

Skjevdeling er et nettokrav hvor gjelden trekkes fra eiendelens nettoverdi. Dersom Marte i tillegg skulle trekke fra den samme gjelden i gjeldsavleggelsen, ville hun fått dobbelt fradrag. Hun kan derfor ikke høres med sitt krav. I tråd med dekningsprinsippet må Marte dekke restlånet med sine særeie- og skjevdelingsmidler.

Lånet Marte tok opp for å betale ut sin søster var imidlertid ikke knyttet til Martes særeie. Det var et lån Marte tok opp etter ekteskapsinngåelsen med Peder. Ettersom Peder må anses som medier, vil også en stor del - hvis ikke hele - delen av dette lånet gå til likedeling. Denne gjelden har dermed Marte "pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er felleseie", jf. el. § 59 tredje ledd litra a). Når denne delen av hytta går til likedeling, er det også rimelig at Marte får fullt fradrag for gjelda. Peders kan derfor ikke høres med sin prinsipale påstand.

Etter el. § 59 tredje ledd bokstav c) kan en ektefelle pålegges å dekke gjeld av sine særemidler dersom lånet er opptatt ved "utilbørlig atferd". Peder hevder at Martes låneopptak var "utilbørlig" fordi hun løy til ham da hun pantsatte deres felles bolig for å finansiere lånet på 500.000 kroner. En naturlig språklig forståelse av begrepet "utilbørlig" tilsier at handlingen objektivt sett må representere et betydelig avvik fra hva som regnes som i tråd med alminnelig moral. Dette innebærer samtidig at forståelsen av hva som er utilbørlig vil kunne endres seg over tid.

Det var illojalt av Marte å lure Peder i forbindelse med låneopptaket. Å forfalske underskriften hans var klanderverdig, og potensielt også straffbart. Dette trekker i retning av at Marte har trådt over terskelen til det klanderverdige.

Spørsmålet blir likevel om det kan påvises en sammenheng mellom den klanderverdige handling Marte begikk, og et eventuelt gjeldsansvar som belastet Peders rådighetsdel. Slik partene innrettet seg under ekteskapet var det imidlertid ikke ukjent for Peder at Marte hadde tatt opp lånet. Det han ikke var kjent med, var at lånet var tatt opp med sikkerhet i deres felles bolig. Dette trekker derfor klart i retning av at den klanderverdige handlingen likevel ikke kan tillegges vekt i gjeldsavleggelsen.

Konklusjon: Marte må dekke restlånet på leiligheten med sine særeie- og skjevdelingsmidler. Hun får fullt fradrag for gjelda hun tok opp for å betale søsteren.